Permanent midlertidighet: De palestinske flyktningene i Libanon

Tonje Holtan og Ingeborg Sivertstøl har nylig kommet hjem etter et tre måneders opphold i den palestinske flyktningleiren Rashedieh, sør i Libanon. Siden 1948 har de palestinske flyktningene blitt tvunget til å leve i eksil i snart 70 år. – De føler seg glemt av omverdenen, forteller Tonje og Ingeborg.

Tekst: Hege Gotteberg Eide

Klikk HER for å lese mer om hvordan du blir solidaritetsarbeider i Libanon!

Palestinakomiteens solidaritetsarbeidere Tonje Holtan (24) og Ingeborg Sivertstøl (24).

En av de direkte konsekvensene etter opprettelsen av staten Israel var at 750 000 palestinere ble tvunget til å flykte. En stor del flyktet internt i Palestina, og mange flyktet til nabolandene Jordan, Syria og Libanon. Krigene som fulgte etter okkupasjonen førte til nye flyktningbølger, også under Suezkrisen i 1957 og Seksdagerskrigen i 1967. I dag utgjør dette over 5 millioner palestinske flyktninger.

Nå må mange flykte på nytt, fra Syria. De palestinske flyktningene i Libanon har vært nødt til å åpne dørene inn i sine ellers tvangsisolerte flyktningleirer, noe som har ført til at en allerede presset situasjon har blitt en humanitær krise.

— Flyktningleirer er ment å være en midlertidig løsning, slik er derimot ikke situasjonen for palestinerne, sier Tonje og Ingeborg.

- **LES OGSÅ: Mister rettigheter som flyktning fordi foreldrene er palestinere**

Et hjertevarmt og tålmodig folk

Ingeborg og Tonje har reist til Libanon som en del av av en lang solidaritetstradisjon i regi av Palestinakomiteen. Organisasjonen har sendt solidaritetsarbeidere til Midtøsten siden 1976. De har nå vært hjemme i Norge i fem uker og forteller at det som har gjort mest inntrykk, er den evige kontrasten av sorg og glede.

— Vi sitter igjen med et sterkt inntrykk av et hjertevarmt og tålmodig folk. Dette er mennesker hvor den eldre generasjon sitter med skjøter og nøkler til sine eiendommer i Palestina. Hvor nå både tredje- og fjerdegenerasjons flyktninger vokser opp og vil mest sannsynlig bli gravlagt i leirene. Til tross for at de fleste er fanget og isolert i fattigdom, har vi blitt mottatt med åpne armer. Der finnes en gjestfrihet som er vanskelig å sette ord på.

Saken fortsetter under bildet!

Eldre palestinske menn i Rashedieh. Foto: Tonje Holtan

De gamle vil dø, men de unge vil aldri glemme

Israels første statsminister, David Ben-Gurion, skal ha uttalt *«Vi må aldri tillate dem å returnere! De gamle vil dø, og de unge vil glemme»*. Samtidig som de palestinske flyktningene har arbeidet hardt i tiår med å gi mening bak flyktningtilværelsen, står den nasjonale grobunnen sterkt i de palestinske leirene. Retten til å returnere er stipulert i internasjonal lov, og Ingeborg og Tonje forteller om rørende møter hvor historier om livet før okkupasjonen blir delt, og drømmen om å få kunne reise hjem blir sørget.

- **SE OGSÅ: Tonje Holtan sin fotoblogg fra Rashedieh**

Palestinske flykningleire i Libanon. (Illustrasjon: UNRWA)

Ifølge UNRWA (FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger) er det nå over 500.000 registrerte palestinske flyktninger i Libanon, et land som geografisk er på størrelse med Rogaland fylke. De fleste bor skjermet fra det sivile samfunnet, hvorav rundt halvparten bor i de 12 organiserte flyktningleirene og de resterende bor i noen av de 42 andre så-kallede «gatheringene» rundt i landet. Situasjonen for de palestinske flyktningene er svært kompleks og det er mange som faller utenfor de minimalt tilgjengelig humanitære rammene.

Libanon har ikke implementert FNs flyktningkonvensjon (1951) og har heller ingen egne flyktninglover. Dette bunner i en frykt for at en integrering av palestinerne i det libanesiske samfunnet, vil føre til en ubalanse i landets politiske situasjon. Derfor er palestinerne ekstra sårbare i Libanon.

- LES OGSÅ: På besøk i det glemte Palestina

Tonje og Ingeborg beskriver en situasjon som foregår i de palestinske leirene, hvor flyktninger hjelper flyktninger. Etter krigen i Syria har situasjonen for palestinerne i Libanon blitt drastisk forverret. Hver fjerde person i Libanon er nå flyktning, og med unntak av provisoriske teltleirer er det ofte de etablerte flyktningleirene som mottar flyktningstrømmen fra Syria.

Flyktningene ingen vil ha

Over en halv million statsløse palestinere bodde i Syria, og borgerkrigen har følgelig rammet dem hardt. Av de mange som har måttet flykte fra Syria er det de palestinske flyktningene som er den mest sårbare gruppen.

— I flyktningleiren Rashedieh ser vi også direkte konsekvenser av borgerkrigen i Syria. Palestinerne i Libanon er ofte de som åpner dørene for de som nå må flykte over grensen. Vår fantastiske vertsfamilie har blant annet tidligere tatt til seg hjemløse syrere og delt av det lille de har. Påminnelser om deres fortid

ligger så alt for nært, forteller Tonje.

Nye tall fra UNRWA viser at det nå er over 30 000 palestinske syrere i Libanon, et tall som har gått ned som følge av at det er svært vanskelig for palestinere i Libanon. Nabolandene Jordan og Tyrkia har nektet palestinere å flykte over grensen, og Libanon stengte grensen for palestinere i 2015. Før dette sendte de mamge i retyr – tilbake til borgerkrigen. Dette fører til at mange er internt fordrevet i Syria og for mange er siste utvei å sette seg i dødsbåtene over Middelhavet.

Jan Egeland i Flyktninghjelpen bekrefter dette og sier til Aftenposten at statsløse palestinere enten drukner i sjøveien mot Europa, eller så blir de sendt tilbake til krigsherjede Syria.

Egeland mener at palestinerne bør regnes som en minoritet. Han understreker også at palestinerne er blant de vanskeligste å hjelpe i hele regionen. — Delvis fordi flyktningleirene deres ofte er utsatt for krigshandlinger. Delvis fordi de ikke er velkomne i nabolandene og fordi de er statsløse, sier han.

— Palestinerne er overrepresenterte på flåtene som går ned i Middelhavet, forteller Egeland.

Saken fortsetter under bildet!

Palestinsk jente i Rashedieh. Foto: Tonje Holtan

Verdens flyktninger blir hjulpet av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Som født palestiner derimot, innebærer dette at man ikke omfattes av flyktningkonvensjonen, og de derfor er avhengige av UNRWA eller andre NGOer. Ifølge rapporter lider organisasjonen etter mange år med omfattende budsjettkutt. De har store gjeldsproblemer og sliter med å gå rundt. Dette forsterkes følgelig i etterdønningene av økende behov for UNRWA på Gazastripen, og i nabolandene etter borgerkrigen i Syria. Regjeringen i Norge besluttet blant annet i 2015 å kutte støtten med 25 millioner.

— Å kutte i støtten til UNRWA i tider hvor flyktninger er omtalt som en prioritet virker bakvendt. Spesielt siden UNRWA faktisk hjelper flyktningene «der de er», slik som i Palestina og nærområdene, sier leder i Palestinakomiteen i Oslo, Jonas Iversen.

Et liv i skyggene

Palestinerne i Libanon lever som statsløse annenrangsborgere, med mangel på grunnleggende sosiale og menneskelige rettigheter. De blir institusjonalisert diskriminert på mange områder, deriblant på arbeids- og eiendomsmarkedet. Eksempelvis er det lovstridig å eie eiendom eller å videreføre denne ved arv, og det finnes fortsatt en rekke ulike yrker som det er ulovlig å jobbe i som palestiner.

Videre har de ingen tilgang til offentlig helse- eller utdanningsinstitusjoner og er igjen avhengige av NGOer og organisasjoner som UNRWA for å kunne benytte seg av dette. Den institusjonelle diskrimineringen er alvorlig og bidrar til svært mangelfulle levevilkår for de palestinske flyktningene, og tvinger de fleste inn i de overbefolkede leirene. Tonje og Ingeborg forteller at mange som de har truffet, føler seg glemt og oversett av omverdenen.

— Derfor er det viktig med internasjonal tilstedeværelse i Libanon. Vi får blant annet oppleve håpløsheten på nært hold, høre historiene og bidra til økt kunnskap om situasjonen. Dette er en av verdens største flyktningkriser, hvor de vedvarende konfliktene fortsetter å tvinge flere på flukt.

Glemt av omverdenen

Målet til Palestinakomiteen er at flest mulig skal bli kjent med det palestinske folket og deres historie. Dette gjør at solidaritetsarbeiderne jobber og lever i tette relasjoner i flyktningleiren, på godt og vondt. Som solidaritetsarbeider jobber man mye med barn og ungdom, gjennom engelskundervisning eller ved å starte egne prosjekter med lokale samarbeidspartnere i leiren.

En viktig del av det å være solidaritetsarbeider innebærer å formidle kunnskap når en kommer hjem. Det er mange inntrykk å bearbeide etter et slikt opphold, og for Ingeborg og Tonje er det viktig å kunne spre kunnskap om palestinernes situasjon.

Saken fortsetter under bildet!

Åpen dag på Abu Jehad-senteret, et av flere steder hvor Palestinakomiteens solidaritetsarbeidere arbeider. Her viser en blind kvinne hvordan man skriver blindeskrift. Foto: Tonje Holtan

— I ettertid av oppholdet har vi snakket om dette med solidaritet, og hva det innebærer. Det skiller seg jo fra humanitært arbeid med at vi tar stilling til konflikten. Det å stå i palestinernes elendighet, å leve i deres hverdag – skulder ved skulder, medfører et stort ansvar å fortelle hva vi er vitne til når vi kommer hjem.

Palestinakomiteen har i mange år valgt å rette lys mot palestinerne i Libanon, dette fordi de har blitt tilsidesatt og glemt etter Oslo-avtalen. Den “midlertidige” avtalen ble inngått med et mål om å legge rammeverket for en selvstendig palestinsk stat, en avtale som derimot har blitt brukt til å forlenge og intensivere okkupasjonen.

- LES OGSÅ: Freden som uteble: Osloavtalen 20 år etter

Fått gode venner i Rashedieh

Helt sør i Libanon, nær den israelske grensen, ligger den palestinske flyktningleiren Rashedieh. Leiren har hatt mennesker på flukt boende der siden den franske regjeringen bygget leiren i 1936. Da til armenere som flyktet etter det armenske folkemordet. Etter den israelske okkupasjonen ekspanderte, så man at en mer “etablert” ordning var nødvendig for de palestinske flyktningene i Libanon, og Rashedieh ble derfor utvidet med en ny del i 1963.

Leiren ligger langs kystlinjen, og for det blotte øye kan det se idyllisk ut. Det bor nærmere 30 000 mennesker i Rashedieh og Tonje og Ingeborg forteller at når de har truffet palestinere i andre flyktningleirer, svarer de med begeistring “Å! Dere bor jo i paradis!”. Bare dette illustrerer den palestinske situasjonen i Libanon, understreker Tonje.

Likevel kan til tider Rashedieh også føles som paradis, svarer Ingeborg og forteller at de har knyttet sterke bånd til kollegaer, sin vertsfamilie og fått gode venner. Ingeborg og Tonje mimrer om varme middagsbesøk, hvor de deler søte frukter og drikker sterk arabisk kaffe ut i de sene kveldstimene.

Men løfter man blikket, er piggtrådgjerdene, murene og vakttårnene rundt leiren synlige påminnelser om situasjonen, forteller de. Den katastrofale infrastrukturen vitner om et folk med begrensede ressurser. Rashedieh er også omringet av checkpoints med tungt bevæpnede libanesisk militære, som kontrollerer hvem og hva som forlater leiren.

Saken fortsetter under bildet!

Gate i Rashedieh. Palestinere i Libanon er utsatt for bygge- og renoveringsrestriksjoner [...] som fører til billige og raske løsninger. Foto: Tonje Holtan

Som solidaritetsarbeidere fikk de også reist en del og besøkt andre palestinske leirer, deriblant Shatila. — Det er vanskelig å beskrive det med ord. Å gå igjennom Shatila gir en uhyggelig følelse. Solen trenger ikke ned i de trange smugene noe som bidrar til store fuktskader, og hvor leiren utvides i høyden i et desperat forsøk på å gi plass til de nyankomne flyktningene, forteller Ingeborg.

Tonje beskriver videre Shatila som en “ekstrem versjon av Rashedieh”. For alle de palestinske flyktningleirene har ting til felles; Fattigdom, overbefolkning, dårlig infrastruktur, høy arbeidsledighet og dårlige boforhold. Palestinerne lider under sosiale og strukturelle hindringer som gjør at livsmønsteret virker umulig å bryte, legger Ingeborg til.

— I Shatila skinner ikke solen. Husene er bygget så høyt og tett at der slipper ikke sollys til. Noen av gatene er så smale at bare en person kan passere, og et kaos av strømledninger henger i store klaser på kryss og tvers i de små trange gatene. Det pøsregnet da vi besøkte Shatila, noe som i kombinasjon med strømtilførselen tar flere liv årlig. Da vi sto under dette nettet av strømkabler og regnet øste ned, kjente vi på den forferdelige

“hverdagsfrykten” palestinere lever med.

— Vi kunne derimot bare forlate leiren, sier Tonje.

Våte og kalde vintre

Deres opphold har vært preget av en ekstremt kald og våt vinter.

— Palestinakomiteen har forberedt oss godt på utfordringene på forhånd og boforholdene hos vertsfamilien er gode, særlig tatt i betraktning av våre venner og naboer. Dette kunne til tider tære på samvittigheten, sier Ingeborg.

Palestinere i Libanon er utsatt for bygge- og renoveringsrestriksjoner noe som fører til billige og raske løsninger. Tonje beskriver:

— Overalt i leiren ser man forsøk på å bøte på skadene, hvor det på lekkende hustak ligger bildekk og blikktak på toppen, og hus som etter generasjoner er så ødelagte at de står klare til å bryte sammen når som helst. Den isende kulden som sniker inn i dårlig isolerte hus fører til mye kullfyring, som kombinert med fukt og råte fører til et ekstremt dårlig inneklima. Dette var også noe vi selv kjente på kroppen. Dårlig helse er et utstrakt problem i de palestinske leirene og når valget står mellom helsehjelp eller mat på bordet, faller det naturlig på sistnevnte.

Samtidig som solidaritetsarbeiderne selv kjente på vanskelighetene å bo i en flyktningleir, er det alltid noe som setter ting i perspektiv.

— Vi besøkte blant annet en av de mange provisoriske teltleirene i Bekaa-dalen i Libanon. Her har tusenvis av syriske flyktninger bodd under kummerlige forhold i flere år. Åpen kloakk, gjørme og nakne barneføtter i sandaler var synet som møtte oss.

Tonje og Ingeborg forteller at det var trist å skulle reise fra Rashedieh, sine venner og sin nye palestinske familie.

— For det er akkurat det vi sitter igjen med. Nå har jeg ikke bare en norsk men også en palestinsk familie, forteller Ingeborg.

Tonje sier det er det godt å vite at det allerede er to nye solidaritetsarbeidere på plass som fortsetter det viktige arbeidet, og avslutter med et blikk mot fremtiden:

— Nå gleder vi oss til å fokusere på å spre informasjon her hjemme i Norge. Vi vil absolutt anbefale alle med et hjerte for palestinernes sak og historie å bli solidaritetsarbeidere. Selv er vårt neste mål å kunne få oppleve Palestina, til og med kanskje som arabiskstudenter!

Har du lyst til å være solidaritetsarbeider i Rashedieh? Palestinakomiteen tar imot søknader fortløpende. For mer informasjon, send en e-post til prosjektkoordinator Elisabet Sausjord: esausjord@gmail.com